

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i
 Hrvatsko kulturno društvo Napredak u Mostaru,
 88 000 MOSTAR, p. p. 17. i 66.
 www.hkd-napredak-mostar.ba i www.hazu.ba Mostar

PRIOP ENJE ZA JAVNOST

PRIOP ENJE ZA JAVNOST

Molimo Vas da u svome mediju objavite ovo reagiranje kao odgovor na pisanje „Dnevnog avaza“ od 5. svibnja 2016., pod naslovom „Fra Andrija je iznio privatne, a ne stavove 'Napretka' i HAZU-a BiH“ koji se bavi svime, ali ne i središnjom temom, a to je bosanski i hrvatski jezik.

Povod je *Avazovu* tekstu moj odziv na *Neretvansku deklaraciju o bosanskom jeziku*, prenesen pod naslovom *U povodu objave Neretvanske deklaracije o bosanskom jeziku od 29. travnja 2016.* na više portala u BiH i Hrvatskoj. *Avazov* me članak pokušava diskreditirati u moralnom i političkom smislu kao osobu koja se lažno predstavlja te nije e Bošnjacima narodnost, pri čemu je ovo posljednje potkrijepljeno tekstom koji je u rečenom članku potpisao muftija Salem ef. Dedović. U ovom članku nema uporišta za takva gledišta.

Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti u Mostaru osnovali smo prije četiri godine. U Registar udruga u Federaciji BiH upisana je 12. srpnja 2012., pod registracijskim brojem 1421., knjiga II. Registra -Mati ni broj pravne osobe 4227768510007, Mostar, Kneza M. V. Humskog bb, a više o njezinu radu, članstvu i projektima može se naći na mrežnoj adresi www.hazu.ba/Mostar. *Hrvatsko kulturno društvo Napredak u Mostaru* osnovali su hercegovački franjevci davne 1902. godine, a obnovili 1990. godine. Registrirano je 1990., 1992., br.192., 15. studenoga 1999., te 31. ožujka 2009. pod brojem R-135/99., identifikacijski broj: 4227038540008, Mostar, Kneza M. V. Humskog bb, općina Mostar. Hercegovački su franjevci njegovi pravni sljednici, a o značenju i radu mostarskoga ogranka može se saznati na mrežnoj adresi www.hkd-napredak-mostar.ba.

Uvjeren sam da muftija Salem ef. Dedović, čije se muftijstvo, uz ostalo, „proteže na širokom geografskom prostoru čitave Hercegovine i dijela zapadne Bosne“ vrlo dobro pozna bosanskohercegovačku povijesnicu i sudbinu triju naroda na njezinu tlu. Uvjeren sam da mu je poznat i *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550 godine* (Sarajevo, 2007.) s podacima o mnoštvu islamiziranih vlasnika baština i na dijelu njegova muftijstva. Povijest ne možemo mijenjati ni izmišljati, ali iz nje možemo puno naučiti: u ovom slučaju prvi je nauku znati i moći reći istinu.

Sastavlja i *Deklaracije*, vrsni Bošnjaci, započnu svoju objavu *Huma kom pločom*, koja se datira u približno 1185. godinu, a predstavljaju je najstarijim "bosanskim pisanim spomenikom na narodnom jeziku", premda njezin tekst započne znakom križa i znamenom koji s bošnjaštvom nema veze: *U ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Ovo je crkva Arkan elah Mihovila a zidao ju je Uskrsmir, sin Bretov, župi Vruljac, i njegova žena Pavica. Huma ku su ploče u prošlom stoljeću svojatali Srbi, a sad, evo,*

u *Deklaraciji* postaje po etkom bosanskoga jezika. S *Huma ke plo e* prelaze Bošnjaci glatko na „raznovrsnost i brojnost“ ste aka i njihovih "starobosanskih natpisa", a onda i na "druge tragove naše pisane tradicije"; pa dospijevaju na magi ni bosanskohercegova ki "jug" kao "izvorište i središte srednjovjekovne bosanske pismenosti“.

Nakon poimeni noga spomena brojnih pisaca, autori Deklaracije stavljaju pod svoje skute i biskupa fra Pavla Dragi evi a, i sve enika Franju Mili evi a, i Antuna B. Šimi a, pou avaju i kako je ne samo u Bosni nego i u Hercegovini „ime jezika bosanski jezik“. Pop Martinac, suvremenik Krbavske bitke, znao je, za razliku od naših današnjih u enih bosnista, još davne 1493. da je to "jazik harvatski«. Piše Martinac:

„...I obujamši vsu Gr iju i Bułgariju, Bosnu i Arbaniju, (Turci, nap. A. N.) nalegoše na jazik harvacki posilaju i zastupi velike; vojvode silne tvorahu brani mnogije s plkom hrstjanskim, pobijaju i se na poljih i na pasih i na brodih vod. Tagda že robljahu vse zemlje hrvatske i slovinske do Save i Drave daže do Gire Zaprte...“ = „...I zauzevši Gr ku i Bugarsku, Bosnu i Albaniju, navališe na narod hrvatski šalju i velike ete. Silni vojvode zametahu este bojeve s krš anskim pukom tuku i se na poljima i na gorskim prijelazima i na prijelazima voda. Tada robijahu sve zemlje hrvatske i slovinske do Save i Drave, ak do Gore Zaprte (= Moslavine), sva mjesta kranjska ak do mora; robe i, haraju i, ku e Božje pale i i oltare Gospodnje ruše i. Starce su tukli oružjem, mlade djevojke i udovice, ak i kme e u djecu (kvekaju i eda); ne samo da su odvodili puk Božji u tuzi nasilja, vezan lancem, nego su i prodavali ljude na sajmovima kao što je obi aj initi sa stokom. (...) - I tada po eše cviliti roditelje i udovice mnoge te mnogi drugi. I bi zabrinutost (skrb) velika kakve nije bila od vremena ne istih Tatara i Gota i Atila. Godine Gospodnje 1493.“ Prijevod s izvornika (pisanog glagoljicom na crkvenoslavenskom jeziku hrvatske redakcije) na suvremeni hrvatski jezik obavio je Stjepana Damjanovi .

Martinac dakle, bez akademije, katedara, slavistike i teorije o policentri nim jezicima prije više od 520 godina nepogriješivo znade da se njegov jezik zove hrvatski, da je upravo on najviši identifikacijski izraz hrvatskoga naroda i temelj njegove sveukupne kulturne i povijesne baštine. Kako vidimo, ni u popa Martinca nema spomena o jeziku bosanskomu, a skupni naziv za srodnojezi ne zemlje koje su pale u tursko sužanjstvo izri e pridjevima *hrvatski* i *slovinski*.

A što je zapravo jezik bosanski, što obuhva a i dokle seže? Najbolje ga je definirao prof. dr. Senahid Halilovi u Uvodu svoga *Pravopisa bosanskoga jezika* iz 1995.:

„Ovo je pravopis bosanskoga jezika. Namijenjen je Bošnjacima, kojima je bosanski jezik maternji (upravo tim imenovanjem jezika – a ne imenom bošnja kim – Bošnjaci obuhva aju svoju ukupnu kulturnu okomicu; i na popisu stanovništva 1991. to se potvrdilo: oko 90% Bošnjaka, odnosno 38% žitelja Bosne i Hercegovine izjasnilo se da im je bosanski jezik maternji), kao i pripadnicima drugih naroda u Bosni i Hercegovini i u svijetu koji bosanski jezik prihva aju kao svoj.

(...)

Bosanski jezik spada u jezike ija je norma u oblikovanju. Ako se ima u vidu to da još nemamo zadovoljavaju e prirurike u službi pismenosti i op e kulture jezika te da, uslijed tolikog našeg zaostajanja u ovome podru ju, javnost o ekuje od samoga pravopisa odgovore na brojna pitanja, bit e razumljivo da smo se obreli u neugodnome procijepu izme u želje da pripremimo knjigu iz koje e se korisnici mo i obavijestiti samo o

tome *kako se pišu* pojedine rije i i njihovi oblici, što se i o ekuje od djela ove vrste, na jednoj, i potrebe da se ujedno daju i neke obavijesti koje ina e pripadaju leksi koj i gramati koj normi, ne bi li se makar koliko nadomjestile postoje e praznine, na drugoj strani." (str. 6)

Halilovi je 1995. jasan i nedvosmislen: bosanski je jezik nenormirani jezik koji nema osnovne priru nike: gramatiku i rje nik. Pitanje je kako može jezik s višestoljetnom povijesti biti nenormiran, tj. nemati standardnih priru nika, a istodobno reflektirati na položaj op ega standardnoga jezika u Bosni i Hercegovini?

Za razliku od bosanskoga, hrvatski je književni jezik visokonormirani jezik, *najotmjeniji* me u južnoslavenskim jezicima, kako svojedobno re e veliki književnik Mirko Kova , vrstan znalac svih južnoslavenskih jezika. Zbog ega i u ime ega bi se hrvatski književnici, znanstvenici, aci i studenti u BiH trebali odre i te jezi ne otmjenosti i izgra enosti?

Hrvatski je jezik Hrvatima puno više od priop ajnoga standarda. On je trajni znamen nacionalne svijesti, sigurnosti i opstojnosti hrvatskoga naroda. Mnogi su ga pokušavali uništiti. Na žalost, na tu su se ne asnu listu upisali i suvremeni bosnisti. Namjesto da prionu izgradnji vlastitoga jezika za kojim tako žude, oni hodaju Bosnom, prebiru kamenje, zbrajaju postotke u udjelu stanovništva i izvješ uju javnost o novoosvojenim podru jima i granicama.

U suvremenoj Bosni i Hercegovini jezi na podru ja i granice ne odre uju i ne e odre ivati bosnisti nego Ustav i zakoni. Hrvati ni milimetra ne e odstupiti od dosljedne primjene hrvatskoga književnog jezika u medijima, školama, novinstvu, javnom i politi kom životu, na radiju i televiziji kad god je rije o hrvatskom stanovništvu i prostoru koji ono nastanjuje.

Akademik, fra Andrija Niki , predsjednik
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i
Hrvatskog kulturnog društva Napredak u Mostaru

Mostar, 6. travnja 2016.